

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 40

ZATERDAG 3 OCTOBER 1931

Foto Alinari

SAN MARINO. HET KASTEEL OP DE ROTS

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

<i>Redactie: Mr. P. J. A. BOOT</i>	INHOUD:
MICHALKO. UIT HET POOLSCH VERTAALD VAN BOLESLAW PRUS (2)	BLZ. 470
FRIESCHE OMZWERVINGEN (GEÏLL.), (SLOT) DOOR RO VAN OVEN	BLZ. 472—476
RUPSEN IN DEN HERFST, DOOR RINKE TOLMAN	BLZ. 474—477
SAN MARINO (GEÏLL.) (SLOT), DOOR H. CH. G. J. VAN DER MANDERE	BLZ. 469, 477—478
APHORISME DOOR M. W. B.	BLZ. 478
DE FAROER (GEÏLL.), DOOR F. WASCHNITIUS	BLZ. 478—480
HET STERRENBEELD DE „GROOTE BEER” DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 480
DE PLASMOLLEN (GEDICHT), DOOR ANNIE SCHMIDT-VOS	BLZ. 480
EINDELOOS VER STREKKEN IN BOURGONDIE DE WIJNGAARDEN ZICH UIT (ILL.)	BLZ. 480

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74-76, Amsterdam. Bijdragen dienen verzegeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

MICHALKO

2) *Uit het Poolsch vertaald van BOLESLAW PRUS*

HOOR je! Hoor je, wat ik je zeg” Plotse-ling liet hij het meisje los, voelende, hoe een sterke hand zijn hals omklemd had. Met moeite wendde hij zijn hoofd om en hij zag de fonkelende oogen van Michalko. De knecht, een kerel van een Mazoer, gaf Michalko een vuistslag voor den kop, dat zijn ooren tuitten. Maar de jongen liet zijn hals niet los. Integendeel, hij kneept nog harder. „Als je me wurgt, vuile dief, dan zul je zien wat er gebeurt!” steunde de knecht met rochelende stem. „Waarom sla je haar dan?” zei de jongen. „Ik zal het niet weer doen”, bromde de knecht en liet de tong uit zijn mond hangen. Michalko liet hem los en de knecht viel bijna flauw. Hij hapte eenige keeren naar lucht en zei daarop: „Als ze niet wil, dat ik haar sla, dan moet ze mij niet nalooopen. Natuurlijk houdt ze van mij, en ik sla haar, omdat ik het zoo gewoon ben! Wat heb ik aan een meisje, als ik haar niet kan aframmen? Dan kan ze ophoepelen” „Nou dan gaat ze maar weg Wat zou ze aan jou verbeuren!” zei de jongen. Maar het meisje hield zijn handen vast. „Laat jij ons met rust”, zei ze tot Michalko. „Bemoei je niet met onze zaken” De jongen stond sprakeloos. „En ga jij naar huis”, sprak zij tot den knecht en gaf hem een arm. „Waarvoor zou je je op straat laten mishandelen” De knecht rukte zich los en zei lachend: „Ga maar naar hem toe! Hij zal jou niet slaan Hij heeft jou immers geld gegeven” „Schei toch uit” stootte het meisje op en liep vooruit. „Zie je, een wijf en een hond moet je eender behandelen!” zei de knecht, naar het meisje wijzend. „Als je haar afranselt, dan gaat ze voor jou door het vuur” En hij verdween uit het oog. In de nachtelijke stilte klonk alleen nog zijn boosaardig lachen. De jongen stond hen na te kijken en luisterde. Daarna ging hij weer onder den steiger en keek naar de plek, waar een oogenblik geleden nog het meisje zat. Zijn hoofd liep om, zijn borst hijgde naar adem. Nauwelijks had zij gezegd, dat zij alleen van hem zou houden — of zij was verdwenen. Zoo even was hij nog zoo gelukkig, zoo welgemoed, samen met een meisje en nu — zoo verlaten en verdrietig! „Waarom was zij weggegaan? Omdat het haar wil was, omdat zij het aldus verkoos! Wat kon hij hiertegen doen, hoe braaf en hoe sterk hij ook was? Instinctmatig respecteerde hij haar gehechtheid aan dien knecht, hij was niet boos, omdat zij haar belofte aan hem had verbroken, hij dacht er niet aan, tot geweld zijn toevlucht te nemen. Maar niettemin betreurde hij haar, betreurde hij haar innig” Met handen, door de kalk uitgebeten, wreef hij in zijn oogen en hij nam zijn jas, die op een hoop baksteen was geworpen en nog warm aanvoelde. Hij ging weer de straat op en bleef daar. Niets was daar te zien, alleen de roode vlammetjes van de lantaarns blonken door den nevel heen.

„Hij ging weer tusschen de koude muren op den grond liggen. Maar in plaats van te slapen, slaakte hij diepe zuchten, verlaten als hij was en smachtend naar zijn meisje. Naar zijn meisje, want had zij hem niet zelf gezegd dat zij alleen van hem zou houden? Den volgenden morgen ging hij als gewoonlijk naar zijn werk. Maar zijn handen stonden verkeerdt. Hij was neerslachtig en het werk stond hem tegen. Waar hij zijn voet zette, wat hij ook aanraakte, waar hij ook heenkeek, alles herinnerde hem aan zijn meisje en aan zijn bittere ontgoocheling. De menschen bespotten hem ook en riepen: „Zijn er geen lieve meisjes in Warschau, suffe Michalko?” Lief was anders. Voor haar had de jongen al zijn spaarduiten uitgegeven, hijzelf had honger geleden, zich alles ontzegd, van haar had hij hoegenaamd geen dank ondervonden en dan had zij hem nog zoo leelijk in den steek gelaten. Hij gevoelde zich bedroefd en beschaamd. Toen hij hoorde, dat hij in Warschau ergens anders beter betaald werd als halfwas, ging hij maar meteen er op uit. Hij volgde den knecht, die hem had beloofd de straat te wijzen, waar de meeste huizen werden gebouwd. In den vroegen morgen gingen ze er heen en een heelen tijd liepen ze langs den Weichsel. Toen de jongen de brug zag, sperde hij verbaasd zijn mond open. Zelfs zijn meisje was hij op dit moment vergeten. Bij een politiepost aarzelde hij. „Wat wil je?” vroeg de knecht. „Zouden ze me wel doorlaten?” antwoordde Michalko. „Je bent niet wijs!” beet de knecht hem toe. „Als iemand je aanhoudt, zeg dan maar, dat je bij mij hoort”. „Je hebt gelijk”, dacht de jongen en verwonderde zich, dat zulk een antwoord hem niet eerder te binnen was geschoten. Hij stond versteld van al die badhuizen en schuiten, die, hoe groot ook, niet wegzonken in het water en ook kon hij maar niet gelooven, dat die heele brug van louter ijzer was. „Dat is vast geen zuiver spul”, zei hij bij zichzelf. „Zoo veel ijzer is er in de heele wereld niet te krijgen!” Zoo liepen ze verder, de knecht en Michalko, achter elkaar, over de brug, door Nowy-Zjazd, door de straat. Bij het kasteel nam de jongen zijn muts af en sloeg een kruis, in de meening dat het een kerk was. Bij de Bernardyny kwam hij haast onder een omnibus. Voor het Mariabeeld wilde hij knielen en een gebed zeggen, zoodat de knecht moeite had hem mee te krijgen. De straten waren vol rumoer, er kwam geen eind aan de reeksen van wagens, aan de drommen van menschen. Michalko liep sommigen voor de voeten, anderen tegen het lijf, zoodat hij bleek werd van angst, dat ze hem zouden afranselen. Zijn hoofd liep ten laatste om — en hij raakte den knecht kwijt. „Meneer! Meneer!” begon hij te schreeuwen op vertwijfelden toon en in draf liep hij door de straat. Iemand hield hem aan met de woorden: „Stil, jou leelijke hond! Je moogt hier niet schreeuwen!” „Maar ik ben dien mijnheer kwijt!” „Welken mijnheer?” „Een metselaarsknecht”. „Zoo En waar moet je wezen?” „Waar ze een huis aan het bouwen zijn” „Wat voor een huis?” „Och van baksteen”, antwoordde de jongen. „Jij bent een snuggere! Nou, hier wordt ook een huis gebouwd En daar ook! En hier!” „Ik zie ze niet” De ander nam Michalko bij den arm en wees hem ze aan. „Kijk dan! Hier bouwen ze een huis En daar nog een” „Aha! Ha!” zei Michalko en ging naar een huis, waarvoor hij de straat niet behoefde over te steken. Aldaar vroeg hij naar dien knecht. Hier vond hij hem echter niet, ze verwezen hem naar een ander huis. Doch ook daar had niemand gehoord van den knecht Nastazy, zoodat de jongen verder moest gaan. Zoo liep hij eenige straten om en zocht wel twintig huizen af; in gedachten stelde hij de vraag: waar hebben de menschen, waarvoor de huizen eerst in aanbouw zijn, nu hun onderdak? Zoetjesaan verwijderde hij zich van het centrum der stad. Het straatrumoer verminderde, de voorbijgangers werden schaarscher, wagens werden een uitzondering. Daarentegen nam het aantal steigers, hoopen baksteen en roode muren toe. De jongen had de hoop, den knecht terug te vinden, reeds verloren en nu zou hij maar werk zoeken. Hij liep naar het eerste het beste huis in aanbouw, ging midden tusschen de werklui staan en keek toe. Nu en dan mengde hij zich in het gesprek, om de aandacht te trekken. Den eenen hielp hij steenen te stapelen, den anderen reikte hij een kuip aan, en aan hen, die kalk mengden, vertelde hij, dat het niet zóó moest gedaan worden, maar op die manier. En meteen liet hij het ze zien, waarbij hij den meesterknecht van het hoofd tot de voeten volspatte.

„Wat loop jij hier rond te draaien, lummel?” vroeg hem de opziener. „Ik zoek werk, mijnheer”. „Voor jou is hier geen werk”. „Als er nou geen werk is, dan is er misschien later wat te verdienen. En de heeren zullen er toch geen schade van hebben, als ik iemand behulpzaam ben bij zijn werk”. De opziener, een slimme vogel, had in de gaten, dat de jongen geen duit rijk was. Hij nam zijn zakboekje, zijn potlood, zette streepjes, ging rekenen — en ten laatste nam hij Michalko aan. De menschen zeiden, dat hij van het loon van Michalko dagelijks twintig kopeken in zijn stak stak. Op dit bouwwerk bleef de jongen tot den herfst. Hij stierf niet van den honger, voor een slaapplaats hoefde hij niet te betalen, maar er schoot zelfs geen paar schoenen van over. Het eenige verzetje was, dat hij zich op de kermis een paar malen onder de olie zette. Hij wou zelfs den boel op stelten zetten in de herberg, maar daarvoor gunden ze hem geen tijd, want ze gooiden hem de deur uit. Het huis groeide als kool. Alleen de bijgebouwen waren nog niet af, maar de voorzijde was al van een dak voorzien, gepleisterd, de ruiten waren ingezet en zelfs namen de nieuwe bewoners er hun intrek. Einde September kwamen de stortregens. Het werk werd stopgezet en de knechts werden afgedankt. Hieronder viel ook Michalko. De opziener had hem elke week een gedeelte van zijn loon ingehouden, onder voorwendsel dat hij alles tegelijk zou terugkrijgen. Toen echter de finale afrekening kwam, bemerkte de jongen, hoe ongeletterd ook, dat de opziener hem een loer draaide. Deze gaf hem drie roebels, ofschoon hem vijf of zes toekwamen. Michalko nam de drie roebels aan, zette zijn muts af en ging op zijn hoofd krabben. Hij stapte van het eene op het andere heen. Maar de opziener was zóó druk bezig in zijn boekje, dat het een geruimen tijd duurde, eer hij den jongen had opgemerkt en hem op barschen toon vroeg: „Wat wil je nog?” „Ik geloof, dat ik nog meer krijg, mijnheer”, zei de jongen nederig. De opziener werd vuurrood. Hij stoof op Michalko af, schudde hem door elkaar en zei: „Heb jij je paspoort? Wie ben jij eigenlijk? . . .” Michalko had daar niet van terug; de opziener ging voort: „Jou boerenkinkel, denk jij soms dat ik jou afzet?” „Ja . . .” „Ga dan maar met mij mee naar de politie, dan zal ik jou zwart op wit toonen, dat jij een boef bent en een zwerver . . .” Het paspoort en de politie brachten Michalko van streek. Hij zei dan ook: „Er zal geen zegen rusten op het geld dat u mij achterhoudt!” En hij verliet het bouwwerk. Blijkbaar had de opziener ook een beetje angst voor de politie, ofschoon hij daar een goede bekende was, dus bleef het bij dreigen . . . De jongen stond nu op de keien. Hij liep zijn straat door, ging een andere in en een derde ook nog, overal diende hij zich aan, waar hij roode muren en bouwsteigers zag. Maar het werk was reeds gedaan of liep ten einde, en wanneer hij vroeg, of ze hem konden gebruiken, kreeg hij niet eens antwoord. Aldus bracht hij een paar dagen door en vermeed alle agenten, opdat zij hem niet zouden aanhouden voor zijn paspoort. Een gaarkeuken voor warm eten kon hij niet vinden, dus leefde hij van bloedworst en spek, brood en haring, met wodka als drank. Hij had reeds een roebel uitgegeven, zonder iets behoorlijks te hebben genuttigd. De gedachte kwam bij hem op, of hij misschien wijzer deed weer naar huis te gaan? Dus vroeg hij aan voorbijgangers, waar de spoorlijn was. Hun aanwijzingen volgden, kwam hij aan een spoorlijn, maar niet aan de bekende. Hij zag een groot station vol menschen en met veel gebouwen er omheen, maar de rails kreeg hij niet in het oog. Hij raakte erg van streek en werd bang, niet wetende, wat er gebeurd was. Tot eindelijk een medelijdende ziel hem uitlegde, dat er nog drie andere spoorlijnen waren — aan den overkant van de Weichsel. Thans herinnerde hij zich, dat hij de brug was overgegaan. Na in een greppel te hebben overnacht, vroeg hij den anderen morgen den weg naar de brug. Ze zeiden hem alles uitvoerig: waar hij rechtuit moest gaan, waar hij moest afslaan naar links, waar naar rechts en waar hij moest omkeeren. Hij knoopte alles goed in zijn ooren, maar toen hij zoo rechtuit ging en de hoeken om, kwam hij terecht aan de Weichsel, doch vond de brug niet. Hij keerde maar terug naar de stad. Ongelukkigerwijze begon het te regenen. De menschen staken hun paraplu's op, wie er zonder was, werd kletsnat. Michalko miste den moed in zoo'n stortregen de voorbijgangers aan te houden en naar den weg te vragen. Toen de bui op zijn hevigst was, stond hij ineengedoken tegen een muur te kleumen in zijn doorweekten mantel en

troostte zich met de gedachte, dat de regen althans zijn bloote voeten schoon spoelde. Terwijl hij daar zoo doodsbleek stond en het water van zijn lange haren op zijn hemd stroomde, sprak een mijnheer hem aan. „Scheelt je wat, stumper?” vroeg de heer. „Nee”. De heer deed een paar stappen vooruit en wendde zich weer tot hem met de vraag: „Heb je soms trek in eten?” „Nee”. Heb je het niet koud?” „Nee”. „Wat een ezel!” bromde de heer. „Wil je soms tien kopeken hebben?” „Als u ze geeft, neem ik ze graag aan”. De heer gaf hem tien kopeken en ging mompelend heen. Toen kwam hij op de gedachte, dat zoo'n goede heer hem misschien den weg zou willen wijzen naar de brug . . . Maar het was al te laat. Het was avond geworden, de lantaarns brandden en het begon harder te regenen. De jongen zocht de donkerste straten op. Hij ging een paar maal een hoek om. Hij zag nieuwe huizen en opeens herkende hij de straat, waarin hij eenige dagen geleden had gewerkt. Hier hield de bestrating op. Daar stond de schutting. Daarginds was de opslagplaats van kolen en nog verder — zijn huis. Eenige vensters waren verlicht en door de open poort zag hij de onafgewerkte dienstwoningen. De jongen liep de binnenplaats op. Het kwam er niet op aan in welk vertrek, maar in dit huis had hij billijkerwijze recht op onderdak. „Hei! Hei! Waar moet dat heen?” riep iemand in een dikken pels gehuld, hem toe van de trap. 't Was al koud op de binnenplaats. Michalko keerde zich om. „Ik ben het”, zei hij. „Ik ga slapen in den kelder”. De man in den pels werd boos. „'t Is hier geen logement, waar je maar een slaapplaats hebt te bestellen!” „Maar ik heb hier den heelen zomer gewerkt”, antwoordde de jongen bedrukt. In het voorhuis vertoonde zich de vrouw van den huisbewaarder, die ongerust werd over haar man. „Wat gebeurt er? . . . Wie is daar? . . . Is daar een dief?” vroeg zij. „Och neen! Die vent zegt alleen maar, dat hij hier heeft helpen bouwen en dat hij daarom recht heeft op onderdak . . . Zoo'n sufferd! . . .” Michalko's oogen begonnen te schitteren. Glimlachend liep hij naar den huisbewaarder toe. „Komt u ook uit ons dorp?” — riep hij verheugd uit. „Hoezoo?” vroeg de huisbewaarder. „Omdat u mij krek zoo noemt als ze bij ons in het dorp doen . . . Ik ben suffe Michalko!” De vrouw van den huisbewaarder begon te giechelen en haar man haalde zijn schouders op. „Dat jij suf bent, kan men jou aanzien”, zei hij. „Maar ik kom niet uit een dorp, maar uit een stad . . . Uit Lapy!” voegde hij er aan toe, zoodat de jongen teleurgesteld zuchtte: „Och, och! Dat is dan zeker krek zoo'n groote stad als Warschau?” „Zóó groot niet”, antwoordde de huisbewaarder, „maar in alle geval een flinke stad”. Na een oogenblik van zwijgen zei hij: „Loop door, het is hier geen slaapstee”. De jongen voelde zijn armen slap worden. Bedroefd keek hij den huisbewaarder aan en vroeg: „Waar moet ik dan naar toe in zoo'n stortregen?” De huisbewaarder was getroffen door deze zakelijke opmerking. Inderdaad, waar moest hij in zoo'n regen heen? „Nou!” antwoordde hij: „als het zoo regent, blijf dan maar hier. Als je van nacht maar niet het hart hebt te stelen. En morgen maak je dat je weg komt, vóór dag en dauw, anders ziet de huisheer je. En die is niet mak!” Michalko bedankte, ging naar de bijgebouwen en daalde op den tast af in den welbekenden kelder. Hij wreef zijn verstijfde handen warm, wrong zijn doorweekte jas uit en ging liggen in het baksteen-gruis en in de krullen, die hij daar indertijd voor zich had neergelegd. Warm had hij het niet, integendeel — 't was zelfs een beetje koud en nat. Maar hij was reeds van kindsbeen af gewoon aan gebrek, dus lette hij niet op dit hondenweer. Erger kwelde hem de gedachte: wat aan te vangen? Zou hij werk zoeken in Warschau, of terugkeeren naar huis? En wanneer hij werk moest zoeken, waarheen zou hij zich wenden en als wat zou hij zich aanbieden? En wanneer hij naar huis terug zou gaan, hoe zou hij moeten reizen en wat moest hij thuis beginnen? Voor honger vreesde hij niet. Hij had immers twee roebels en overigens — honger was voor hem geen nieuwtje . . . „Wat God doet, is welgedaan”, fluisterde hij. Hij viel in slaap en gelijk het boerenfolk, dat zich vermoeid ter ruste begeeft, gewoon is, hield hij zijn droomgezichten voor geesten, die hem bezochten. Tegen den morgen werd het weer beter, de zon scheen zelfs. Michalko bedankte den huisbewaarder nogmaals voor het nachtverblijf. Hij was welgemoed, hoewel zijn haar nog plakte van den regen van gisteren en zijn jas aanvoelde als dik leer. (Slot volgt)

WIJKEL. DETAIL VAN HET GRAFMONUMENT VOOR MENNO VAN COEHOORN

FRIESCHE OMZWERVINGEN

(Slot)

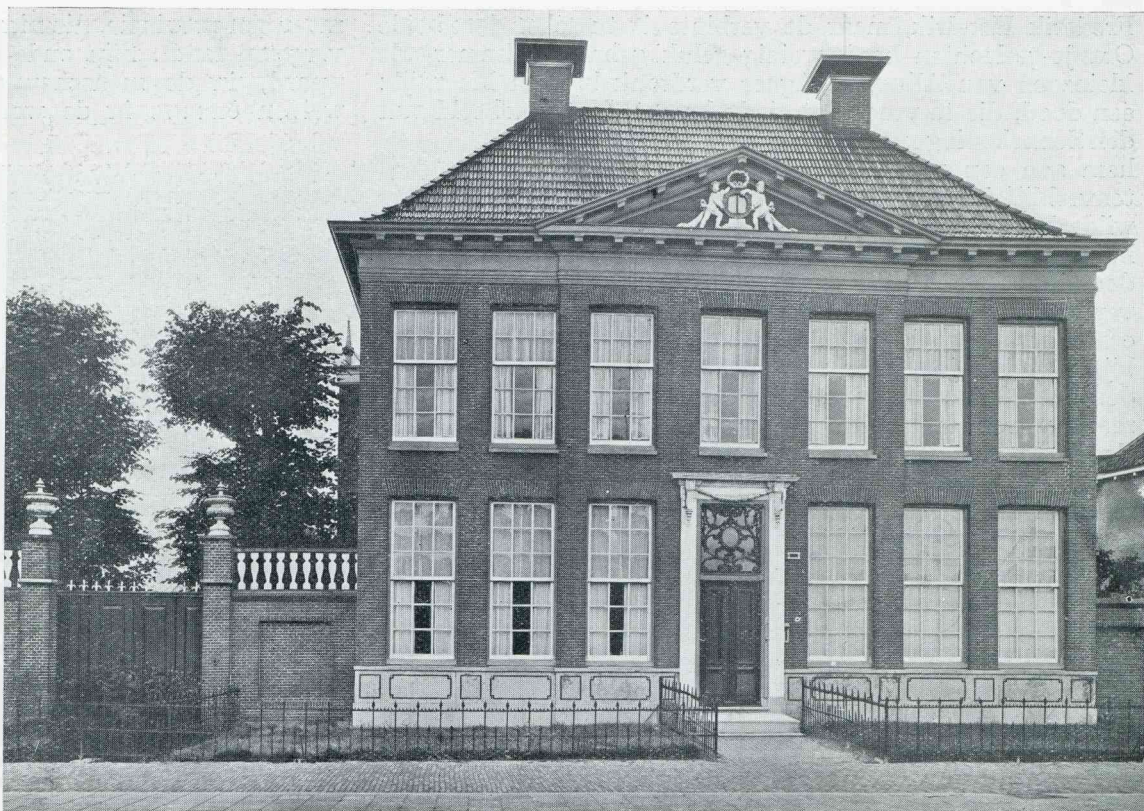
MAAR Balk heeft omstreken, boschrijke omstreken en bezienswaardigheden. Een schaduwrijke laan voert van Balk naar Harich, met zijn heel simpel kerkje, midden op het hooggelegen kerkhof; rond den hof beschermt een lage muur de graven tegen het altijd dreigende water. Van de meren, van den zeekant. Ook nu kwam de wind aandaveren uit het Westen, havende de stilte, een stilte, als vastgelegd in de blankheid, de soberheid van het kerkje, waar alles even zuiver u tegenblonk. Het sierlijke orgel, de kleine preekstoel daar recht tegenover, de witgepleisterde muren, alles even ongerept. En de witte Gisolampen storen geen oogenblik in hun moderniteit de stemming in dit gebouwtje, dat in 1663 werd gebouwd, nadat het vorige kerkgebouw door een geweldigen storm was vernield. Een gevelsteen vermeldt deze ramp:

Dit Huis was Eerst gevelt
 Door storrem-windt ter neer:
 Maer nu ist dus herstelt
 Tot Godes eer, en Leer
 Syns Volks door Scheltinga
 Den Grietman van dees kust
 Hoort, volgt Gods woort nu na
 Op dat uw siele rust. 1663.

☞ Ja, zielerust kent men blijkbaar in Harich: zonder eenig zweem van verlangen naar de veraffe wereld verklaarde de huishoudster van den koster: „Wil je nou wel gelooven,

ik kom hier nooit vandaan". Eenmaal in haar leven was ze op reis geweest, naar . . . Stavoren! Dat was haar ultima Thule. ☞ Toch, wereldscher menschen heeft ook Harich gekend. Daarop wijst het monument in de kerk, ter herinnering aan Ulbo Aylva Rengers, Gecommitteerde Staat van Vriesland, Old Grietman over Gaasterland, oudt 61 Jaar en 3 Maanden overleden den 14 May 1787 en zijn Wel Geboren Vrouw Mevrouw Nicasia van der Haer oud 53 Jaar 11 Maanden en 12 dagen (sic!) overleden den 3 Juli 1778. ☞ Old Grietman over Gaasterland. We herinneren ons opeens hier in een der boschrijke streken van Friesland te zijn en we zoeken bescherming tegen regen en wind tusschen de boomen. Maar duidelijk merkbaar is de aanwezigheid der zee, al is het dan maar een binnenzee, die hier in deze buurt de gewoonten van haar grooten broer, de Noordzee heeft overgenomen, zoodat de kruinen der boomen steeds lager worden, hoe meer men de kust nadert, hoe dichter we komen bij het Mirdumer Klif. Dat was me een tocht. De wind sloeg ons om de ooren, maar we volhardden en kwamen, na ettelijke hekken en verschillende weiden te zijn gepasseerd bij den bewaarder van dit Friesche natuurmonument. Na de ontdekking door Thyse is 't in handen gekomen van de Vereeniging van Natuurmonumenten, die er zorg voor draagt, dat niet al te veel distelliefhebbers (er groeien prachtige blauwe distels) de natuur erschenden. Hu, onstuimig was het aan dit smalle strand, dat door een steilen muur van rooden oer wordt begrensd. Toch

hebben we ons op de palissaden gewaagd, die het Klif beschermen tegen de al te groote kracht der golven en we voelden ons als op een verlaten eiland, alleen met de zee en den storm. ☼ Dan gingen we terug naar Balk, hopen in weerwil van de onstuimige schoonheid, die we dien dag hadden genoten, op beter weer. Want we waren immers gekomen om het Slotmeer! ☼ En derhalve waagden we den volgenden dag weder een tocht naar Sloten. Immers het Slotmeer, dat in Balk zoo vlak voor onze ramen lokte, was daar moeilijk bereikbaar, in Sloten daarentegen lag 't vlak voor de hand. ☼ Langs Wykel, waar Menno Baron van Coehoorn, begraven ligt, konden we er komen. Menno van Coehoorn, de wereldberoemde vestingbouwkundige, die met de voornaamste krijgskundigen der 17e eeuw op voet van gelijkheid verkeerde, was een echte Fries. Hij heeft zijn jeugd in Friesland doorgebracht, bezocht de Hoogeschool te Franeker, bewoonde te Wykel, tusschen het dorp en Wykellerhop, het landgoed Meerstein, nu verdwenen en werd ten slotte in de kerk te Wykel begraven. Een kerk met een toren, met pannen gedekt als een gewoon huisdak, een zoogenaamd zadeldak, dat meer met een Friesche stins, dan met een godshuis te maken schijnt te hebben. Hoog steekt de toren boven de bescheiden kerk uit, alsof hij heenwijst naar het gebouw, waar een rijk zeventiende-euwsch grafmonument door den zoon van Menno van Coehoorn aan diens nagedachtenis werd gewijd. Den maker vond ik niet vermeld. Wel wijst heel de vormgeving op den beeldhouwer Rombout Verhulst, wiens grafmonument van de Ruyter in de Nieuwe Kerk te Amsterdam wereldberoemd is. De afbeelding van het Wykelsche monument spreekt voor zichzelf. ☼ Op het Slotmeer zijn we ook toen niet gekomen: de tegenwerking van Aeolus en Pluvius bleek te groot. We lieten ons verslaan, keken met verlangende blikken naar de Langweerder Wielen op onze tocht landinwaarts, het eerst naar Joure. Dè Joure, gelijk een rechtgeaarde Fries pleegt te verbeteren, waar de eerste aardappel in Friesland gepoot zou zijn, vanwaar het eerste Friesche marktschip naar Amsterdam zou zijn vertrokken, dat zich verheugt de geboorteplaats te zijn van Anne Elias Borger, wiens „Vader Ryn”, dank zij de Camera Obscura het eeuwige leven is beschoren. Bovendien, worden er nog steeds Friesche

WOONHUIS TE HEERENVEEN

klokken gemaakt en bezit het een kerk, die, in 1644 gebouwd, een voortreffelijk specimen van Renaissance bouwkunst is. Trouwens, ook verscheidene vroeg-18e-eeuwsche gevels bleven bewaard, o.a. die van het huis van den Directeur der Gasfabriek, op onze afbeelding zichtbaar. ☼ Er is zelfs eenige mogelijkheid tot het maken van min of meer beschaduwde wandelingen in Joure's omstreken. Doch ook hier bestaat de voornaamste verpoizing in de zeilsport, waarvoor de Langweerder Wielen, waaraan Joure grenst, zoo volop gelegenheid biedt. ☼ Maar we willen de bosschen en we gaan voort, naar Heerenveen, het Friesche Haagje, waar het Oranjewoud de plaats van het Bosch, van Het Bosch met een hoofdletter inneemt. Wel is het Oranjewoud iets verder van Heerenveen verwijderd — ongeveer vier K.M. bedraagt de afstand, — maar dit neemt niet weg, dat de aantrekkelijkheid van Heerenveen er bijzonder door wint. Al herinner ik me met evenveel genoegen het aardige stadje zelve, Frieschdeftig, provinciaal-gemoedelijk. Prachtige woonhuizen, kleine paleizen gelijk worden er gevonden: zeldzaam zijn zulke voortreffelijk-bewaarde woningen, als het vroeg-18e-eeuwsche, waarvan hierbij de afbeelding gaat. Maar Heerenveen was eenmaal de residentie van de Friesche stadhouders; het landhuis het Oranjewoud, in het Oranjewoud gelegen werd gebouwd door Prinses Albertina Agnes, weduwe van prins Willem Frederik, die in 1664 zoo noodlottig om het leven kwam. Ze was een dochter van den Hollandschen stadhouder

ORANJEWOUD

Frederik Hendrik, maar de verbintenis tusschen deze beide Oranje-geslachten heeft weinig geluk gebracht. Immers de kleinzoon van Albertine Agnes verdrong bij den Moerdijk: een dood, die te vroeg het einde bracht. Het voorbeeld van den Zonnekoning spoorde ook hem aan een vorstelijk buitenverblijf in te richten. Hij wilde het eenvoudige buitenhuis van zijn grootmoeder door indrukwekkender paleis vervangen. De dood kwam echter tusschenbeide; in 1804, bijna honderd jaar later, werden de enkele gebouwen, die reeds waren opgericht, gesloopt en het oude Oranjewoud, ofschoon heviglijk gemoderniseerd, handhaafde zich door de eeuwen. Als een waarlijk lustoord in de bosschen, waar het goed is te dolen.

„Op nou nei it Fryske Eden, 't Wûndermoai Oranjewâld — Troch de dichter wil bisongen Oer de hiel minskewrâld”, dicht de Friesche dichter Rintsje Klazes en er is geen Fries, die 't niet dadelijk zal onderschrijven en de vreemde gasten ervan zal trachten te overtuigen. Nog bleven enkele patricische landhuizen bewaard uit den tijd, dat het Oranjewoud door Prins Willem IV als zomerresidentie werd verkoren. Maar die plaatsen, waar de natuur ongerept bleef, behielden een overgrote bekoring, juist in dit land van weiden en meren. Daar zijn rondom Heerenveen veenplassen, waar de stilte gestorven is, waar niets meer is dan de stilte.

Geen geluid wordt er gehoord, onbewogen ligt het water, alles zwijgt. In een levende rust. ☒ Een rust, die schijnt heen te drijven naar het stadje zelve, in de schilderachtige Molenwijk, in de Lindengracht, die is, zooals ze behoort te zijn in een Hollandsche, een Friesche stad, die zichzelf in eere houdt. En natuurlijk zijn er gewichtige gebouwen, een ervan is de Crackstate, waarvan de

bouw wordt toegeschreven aan Hypolitus Crack, die in 1605 grietman werd van Aengwirden, een van de drie grietenijen, waartoe Heerenveen behoort. Twee eeuwen lang bleven de nakomelingen van den stichter Grietman van Angwirden, twee eeuwen lang bewoonden ze Crackstate. Dan kwam het Koninkrijk, de grietluiden verdwenen, Crackstate werd 's Rijks bezit. ☒ Friesland werd een provincie van Holland,

maar een provincie, die nimmer zichzelf en zijn oude vrijheid vergeten heeft. Zijn oude trots, zijn eigen wezen bleef bewaard, in de menschen en hun woningen, in meren en weiden en . . . in de wouden, beperkt en vol afwisseling.

RO VAN OVEN

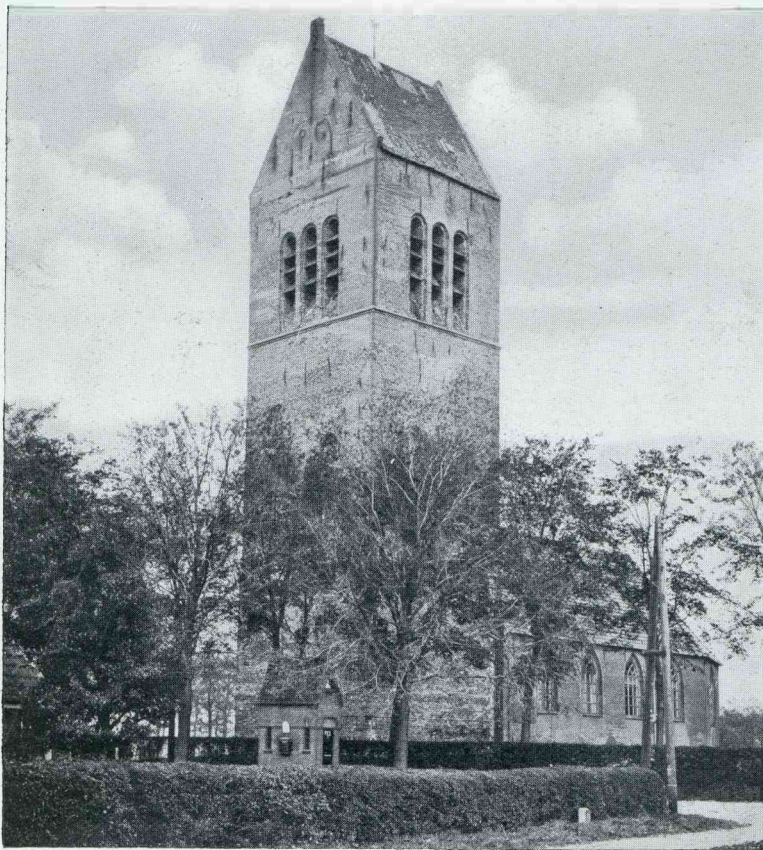

Foto Gombault

NED. HERVORMDE KERK TE WIJKEL (FRIESLAND)

zame rupsen te verzamelen. Bovendien kan ik ieder, wien het ernst is met het aanleggen van een vlindercollectie, aanraden rupsen te verzamelen. De vlinders toch, die in een terrarium

geboren worden, zijn nog heerlijk ongeschonden en hebben nog al hun schubben, terwijl die, welke men met het net in de vrije natuur vangt, niet zelden afgevlagen zijn of anderszins gehavend. ☒ Het is een wonderlijke verscheidenheid van wezens, die in mijn terrarium dooreen kruipen en krioelelen, gretig het malsche blad verorberen of in verband met het naderend verwisselen van pak onbewogen tegen

Foto Gombault

LINDENGRACHT TE HEERENVEEN

gen één der terrariumwanden zitten gedrukt. Sommige van die rupsen zien er „gewoon” uit, maar ook vele van haar werken sterk op de verbeelding, omdat zij zonderling gefatsoeneerd zijn of in een wonderlijke kleedij rondloopen. ☒ Daar heb je b.v. de roodstaartborstelrups, die niet na zal laten indruk te maken op ieder, die haar waarneemt. De haren, die zij draagt, zijn dikwijls van het puurste zwavel- of Teunisbloemgeel, dat

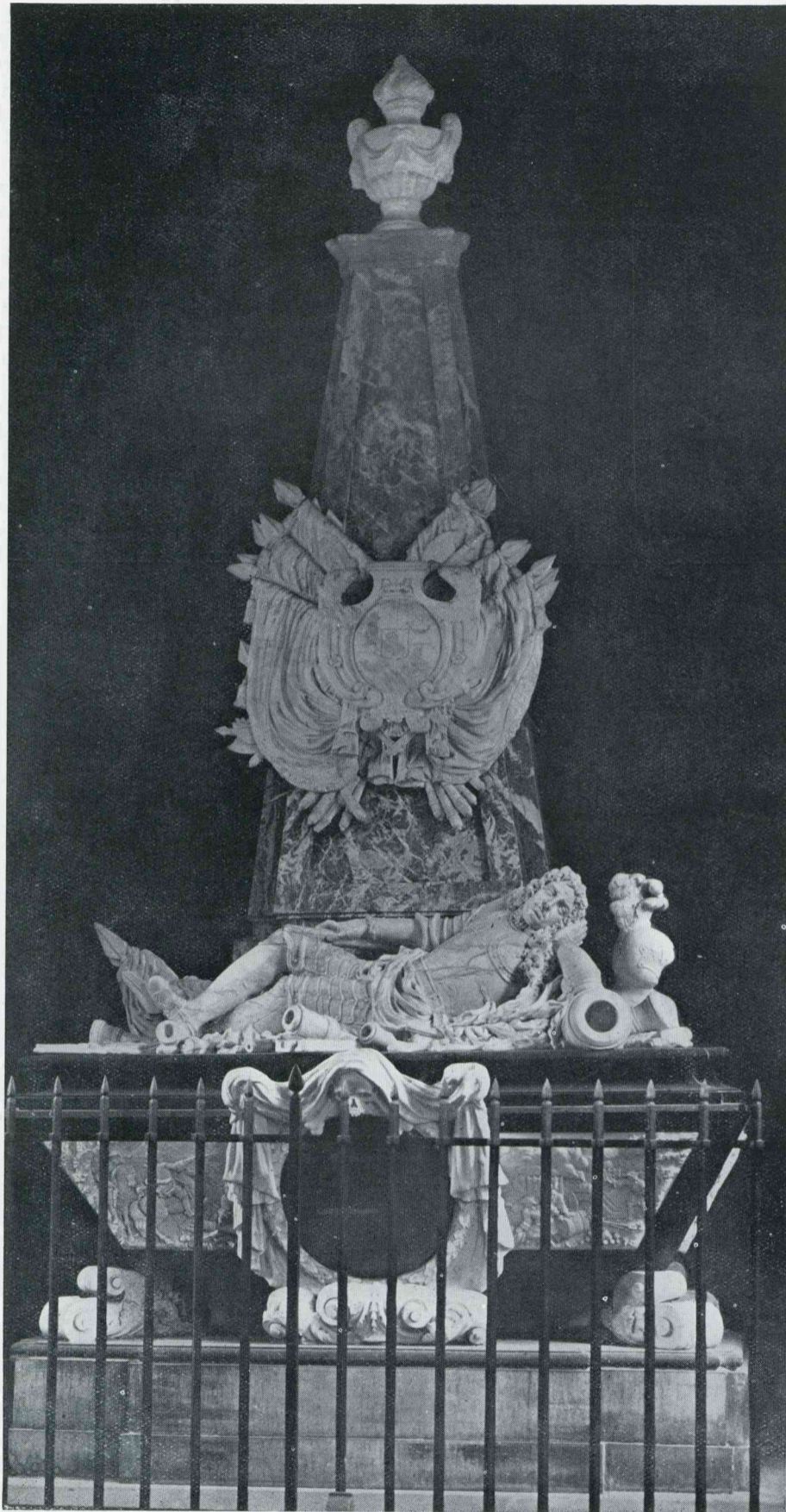
Rupsen in den herfst

NU moest ge eens in mijn terrarium kunnen kijken: het is een arke Noach's in het klein, die echter maar bewoond wordt door één soort dieren: door rupsen. Ik heb n.l. in September verbazend veel van die vlinderlarven bijeenvergaard. Het is allerboeiendst haar doen en laten na te gaan, te zien, hoe zij smullen van haar voedselplanten, hoe zij vervellen, haar cocons vervaardigen of — zooals sommigen van haar doen — in den grond kruipen om daar te verpoppen. Ook haar vormen en kleuren zorgen er voor, dat de waarneming der rupsen een aesthetisch genot is. En dan speelt het volgend voorjaar zich een tweede bedrijf af: het verbreken van de pophuid door de vlinders. Dat is telkens weer een verrassing, dat uitkomen van de sierlijke dieren, vooral wanneer je zoo gelukkig bent geweest ook zeld-

men zich kan denken, maar het merkwaardigst is, dat een aantal segmenten nog bovendien prachtig tot borsteltjes gebundelde haren vertoont, terwijl ten overvloede het elfde segment wordt getooid met een lang pluimpje haren, dat naar achteren is gericht en van een verrukkelijk rood is. ☞ Maar bekijk de rups ook eens met aandacht, wanneer zij zich heeft opgerold; dan contrasteert tref-fend-mooi met het geel der haren het innig fluweelzwart der huid. Zeldzaam is de rups geenszins en wanneer ge nauwkeurig en met een beetje volharding de bladeren van eik, beuk of berk inspecteert, dan kan het haast niet missen, of ge ontdekt haar tot uw blijde verrassing; ge moet er vooral op letten de achterkanten der bladeren te bekijken. ☞ Er zijn trouwens maar betrekkelijk weinig rupsen, die zich openlijk aan iedereen vertoonen; de meeste zitten onder het blad, zoodat zij niet dadelijk de aandacht trekken. ☞ Zoo mogelijk nog curieuzer is een andere rups, waarvan ik er een aantal in mijn terrarium heb rondlopen en die ik smakelijk etende aantrof op eiken, al geven zij ook dikwijls de voorkeur aan het loof van kastanje en eschdoorn. Ik bedoel het bonte schaapje, dat tal van haarpluimen siert, welke een wonderlijk-rijke oranjekleur hebben. ☞ Bovendien blinken u, wanneer de rups loopt, tal van puur-blanke vlekken, die den vorm van een ruit hebben, tegemoet. ☞ Het meest karakteristiek is echter haar oprol-, haar „cirkel“-houding, waarbij haar pluimen dan naar alle kanten uitsteken. Zoo op den top van een steeltje lijkt zij dan wel wat op een singuliere bloem. ☞ Vooral echter heb ik tegen half September allerhande belangwekkende rupsen verzameld, die ik op verschillende populieren-soorten tegenkwam; daar vond ik niet alleen geestige spanners, die — merkwaardig-treffende gelijkenis — bladstelen imiteerden, maar ook populierpijlstaarten, schilddragers, rupsen van erwtenuil, van kleine hermelijnvlinders, kameeltjesvlinders enz. Het waren er vele tientallen, die ik gevankelijk heb opgebracht naar mijn terrarium, waar zij een voortdurende lust der oogen zijn. ☞ Van die populierpijlstaarten, die, kloeke kanjers als zij zijn, alle getooid gaan met een op het achterlichaam zich bevindend horentje, verzamelde ik niet alleen exemplaren van verschillende grootte

en dus verschillenden leeftijd, maar ook onderscheidene typen, wat de kleur en teekening betreft. Ik heb er zoowel groene, als groen-gele, met en zonder gele zijstrepen. ☞ Sommige vertoonen, afgezien van het bruin van de randen der luchtgaten, geen verdere malen, andere daarentegen va len dadelijk

in het oog, omdat zij aan weerszijden versierd zijn met twee rijen roode of paarse vlekken. Eén bezit ik er, die misschien als een overgang van 't ongevlekte naar 't gevlekte type kan worden beschouwd: ter weerszij van de ruglijn, op 't midden van 't lichaam, kleurt hel één roode vlek. Maar de mooiste populierpijlstaarten verzamelde ik in mijn tuin op de abeelen: een drietal, dat van het fijnste zilverwit was. Zij waren aan den achterkant van het blad haast niet te onderscheiden, zoo kleurden zij met de blanke tint daarvan mee. De gevolgtrekking is stellig gewettigd, dat de aard van het voedsel op de kleur der rupsen in elk geval grootendeels invloed heeft ge-oefend, temeer daar deze rupsen, nadat ik ze voedde met blad van gewone populieren, een groener tint gingen aan-nemen. ☞ De schild-dragers zijn eveneens curieuze rupsen, die het niet moeilijk valt te onderscheiden. Daarvoor zorgt zoowel de lichtgele vlek, die achter op het lichaam hel contrasteert met de overige domineerende bruingrijze kleur en die de rups haar naam heeft gegeven, als de houding, die de platte, grootkoppige rups in rust aanneemt; zij zit dan op de voedselplant, het voorste deel van 't lichaam zijwaarts gebogen. Graag verpopt de schilddrager achter schors of in een stuk flink vermolmd hout. ☞ Hetzelfde doet gaarne het schaapje ¹⁾, een rups, wier sierlijkheid zoo niet zonder weerga, dan toch buitengewoon treffend is;

GRAFMONUMENT VOOR MENNO VAN COEHOORN TE WIJKEL

ter weerszij van het lichaam hangt een vacht van blanke haren af. ☞ Het was tegen het begin der derde September-decade, dat ik mijn beide op berken verzamelde exemplaren plotseling miste. Waren zij ontsnapt bij het voeren? Neen, weldra zag ik, dat zij nog present waren, doch haar vacht was heelemaal verkleurd, alsof die geteerd was. Dit feit wees op de aanstaande verpopping. Zenuwachtig liepen zij hard heen en weer. Zij zochten iets; geschikt materiaal om zich voor den winter, van gedaante verwisseld, te verber-

¹⁾ Niet te verwarren met het eerder genoemde bonte schaapje.

TOREN IN DE DORPSTRAAT TE JOURE

gen. ☞ Ik gaf ze een stuk oud voos hout. Daar vielen zij haast als dollen op aan. Dadelijk begonnen zij te knagen en nu zitten zij veilig en wel in 't hout verpopt. ☞ Overigens kan men het schaapje ook nog wel in October tegenkomen; tenminste, enkele uren, voordat ik deze notities schreef — 30 Sept.— vond ik er nog een half volwassen aan den achterkant van een blad; de rups had pas een nieuw pakje aangetrokken; een deel van de oude plunje kleefde nog aan 't blad. ☞ Bizaroer talrijk zijn ook in mijn terrarium de rupsen der erwtenuilen, die echter niet speciaal aan populieren zijn gebonden: zij houden er nog al polyphage neigingen op na en ik kom ze de meeste jaren bij honderden tegen zoowel op braam en brem, eik, berk en wilg als nog tal van andere planten. Twee duidelijk te onderscheiden typen dezer slanke rupsen zijn er; je

ziet er zoowel roodbruine als prachtige groene. Over het lichaam van beide kleurtypen echter loopen in de lengte wonderlijk-fraaie, sprekende gele lijnen. ☞ In het terrarium zorgen zij voor een kostelijk kleurvertier, vooral daar zij zich niet als zoo vele rupsen aan den bladachterkant plegen te verschuilen. ☞ Merkwaardig van bouw zijn de rupsen der kleine hermelijnvlinders, waarvan de meeste tegen 25 September zich hadden verpopt in een stevigen grijsbruinen cocon, welke of aan het hout van het terrarium werd bevestigd of in de lengte aan de takken van ratelpopulieren (espen), waarop ik ze verzamelde, waren aangebracht. ☞ Dagen lang heb ik de vreemd-gefatsoeneerde dieren met het dunne achterlijf, het overigens dikke lichaam en krachtigen platten kop beschouwd, als zij zich aan het verse blad te goed deden. ☞ Typisch was hun rusthouding: het voorste en achterste gedeelte van 't lichaam hadden zij omhoog geheven en van menschelijk standpunt bezien, zit er in die hermelijnrupsen iets gedrochtelijks, temeer daar het achterste gedeelte van het lichaam in twee vorkpunten uitloopt en één der segmenten bovendien nog een bult vertoont. ☞ In de natuur zie je de rupsen nog al makkelijk over het hoofd, omdat de kleur ervan (groen zijn het buikgedeelte en de „flanken”, donker is de rug) verrassend veel overeenkomst heeft met die van espenblad, dat in September zwarte vlekken krijgt; de mimicry is somwijlen bijna volmaakt. ☞ Een echte populierbewoonster is ook de rups van den kameeltjesvlinder, die men echter eveneens op wilgen niet zelden tegenkomt. ☞ Bizaroer fraai zijn haar overigens wisselende kleuren, omdat er zoowel roodbruine, paarse, violette als roze-roode exemplaren zijn. Ik verzamelde er in September zelfs één, waarbij een fijne zilverkleur overheerschte. Ook deze rups wijkt, wat gedaante betreft, van de meeste harer zusters af, omdat zij merkwaardige proporties vertoont. ☞ Terwijl de hartvormige kop bizonder krachtig is, is de hals buitengewoon dun. Ook deze rups draagt op verschillende segmenten verhevenheden, zoodat zij er werkelijk bultig uitziet. ☞ Dan loopen in mijn terrarium nog andere buldraagsters rond: de rupsen van den dromedaris, die echter niet op populieren voorkomen; ofschoon zij ook het blad van elzen eten, verzamelde ik de mijne op berken. Men vindt soms bruinroode exemplaren, maar het meest voorkomend type is geel-groen, welke laatste kleur mooi afsteekt tegen het rood of roodbruin, dat ook de bulten kleurt. ☞ Natuurlijk ontbreekt in mijn terrarium evenmin de rups van den wapendrager met haar zwarte grondkleur en gele tralietekening en waarvan de vlinder in ruststand zoo mooi een afgesneden berkentakje nabootst. ☞ Sommige jaren bedreigen zij door het talrijk voorkomen en haar gulzigheid vooral het jonge hout, dat soms radicaal wordt kaal gevreten. ☞ Het is weer de populier — met den wilg: het „universaal-voer” voor rupsen — die de larve van den kleinen kameeltjesvlinder tot voedsel strekt: karakteristiek is de witte vlek ter weerszij van het vierde segment. ☞ Zoo zou ik u kunnen inlichten over nog meer rupsen, die in September te verzamelen zijn, doch misschien kan ik daar naderhand nog wel eens uitvoeriger op terugkomen. Laat ik dadelijk hieraan mogen toevoegen, dat veel van wat ik boven noemde, ook nog in de eerste helft van October is waar te nemen. Om uw vindkansen te vergrooten zou ik u, wanneer ge naar aanleiding van dit feuilleton zelf op zoek mocht gaan, willen aanraden uw inspectie te beperken tot een drietal boomen: berk, wilg en populier. ☞ Een tweede advies is evenmin overbodig; laat bij het voederen overdag uw terrarium, wanneer ge het buiten in den tuin mocht hebben staan, niet langer dan strikt noodig open, want sluipwespen kunnen binnen dringen. ☞ Dat

Foto Celli

SAN MARINO. BLIK VAN DE ROTS

zijn wel heel elegante en boeiende wezens, maar zij zouden uw rupsen den fatalen prik kunnen geven, die de kweekerij doet mislukken. ☼ Daarom voeder ik de rupsen liever 's avonds, wanneer de sluipwespen niet meer zoo in de weer zijn. ☼ Overdag heb ik het wel meegemaakt, dat er een aantal boven op het terrariumdeksel zaten te wachten om, zoo mogelijk, diefs-gewijze binnen te dringen. Een enkele is het zoo nu en dan gelukt ook, maar het kostte mij dan één of meer rupsen.

RINKE TOLMAN

SAN MARINO

(Slot)

DE Raad in zijn geheel stelt functionarissen aan; de Raad benoemt den commandant der troepen; de Raad verleende tot 1916 adeldom en verleent thans ridderorden; de Raad benoemt gezanten en consuls; de Raad sluit tractaten en wijst de onderhandelaars aan. Dat hier van een democratische regeering kan worden gesproken, van een regeering door en voor het volk, is duidelijk, en dit nog te meer, wanneer men bedenkt, dat de 60 Raadsleden in

zich vertegenwoordigen de ongeveer 1200 families, waartoe geheel de bevolking van San Marino is terug te brengen. ☼ Maar, zoo zal men zeggen, er zijn toch twee Kapitein-Regenten, die op elken 1 April en 1 October van het jaar aftreden en door anderen worden vervangen! Ongetwijfeld, maar deze Kapitein-Regenten zijn geen Presidenten van deze Republiek; zij zijn veeleer te ver-

gelijken met wat de Raadpensionarissen in de Republiek der Vereenigde Nederlanden waren voor de Staten van het Gewest, wier dienaar of meester zij waren al naarmate van de kracht van hun persoonlijkheid. Zelfs het bescheiden recht van veto is aan de Kapitein-Regenten niet gegeven. Zij hebben krachtens de zn. Statuten, die reeds uit 1300 dagteekenen en sedertdien ettelijke malen zijn gewijzigd en verbeterd, te waken voor de veiligheid van den Staat en de uitvoering der wet; zij verleenen gehoor aan de burgers, trachten in hun geschillen te bemiddelen, nemen, maar voor een bescheiden deel, aan de rechtspraak deel; houden het oog op het beheer van den Staat; leiden den Raad; innen boeten en doen straffen uitvoeren. Formeel rusten nu, gelijk vroeger, deze plichten nog alle op de Kapitein-Regenten, maar in den loop der tijden zijn hun organen ter zijde gesteld om deze uit te voeren. Er zijn dan ook twee Staatssecretarissen, een voor buitenlandsche aangelegenheden, een voor het binnenlandsch beheer; veelal wordt een afgetreden Kapitein-Regent tot Staatssecretaris benoemd. Uit den Raad wordt gekozen een Senaat of Staatscongres, eveneens voorgezeten door de Kapitein-Regenten, doch slechts met raadgevende functie belast. Daarnevens herinnert de instelling van een Raad van Twaalf, waarvan eveneens de Kapitein-Regenten president zijn, aan de oude Italiaansche Republieken; wellicht is er een tijd geweest, dat ook hier deze Raad van Twaalf, vonnissend achter gesloten deuren, een geheime macht ontwikkelde; thans is deze tot een der zeven raderen van San Mari-

no's juridische organisatie teruggebracht. ☼ Alles, men bemerkt het uit deze functioneering, is oud en patriarchaal in het oude San Marino. In het Regeeringsgebouw, dat tot zetel zoowel voor den Algemeenen Raad als voor de Kapitein-Regenten en de Staatssecretarissen dient, is door moderne schilders een prachtig fresco, gewijd aan den Heiligen Marinus, aangebracht, en daaronder staat de troon, waarop de Kapitein-Regenten zitten bij het voorzitten der Raadsvergaderingen. Dit fresco stelt Marinus voor, voor de leden zijner parochie, ook in dezen, den nieuwsten tijd, afwijzende elke inmenging van wereldlijk en geestelijk gezag, verwijzende naar het privilege, hem gegeven, waarvoor hij heeft gestreden tijdens zijn leven en dat hij in gedachten blijft bewaken ook na zijn dood! ☼ En patriarchaal zijn er de gewoonten en is er het recht. Zoo was tot korten tijd geleden in San Marino het burgerlijk huwelijk nog onbekend; de uitsluitend Katholieke kerkdienst van de Republiek sanctioneerde het uitsluitend goddelijk huwelijk. Vandaar, dat veelal personen, die in eigen land niet zouden kunnen huwen, zich naar San Marino begaven om daar een volkomen wettig huwelijk aan te gaan. San Marino kent voorts nog het Romeinsche recht, wat be-

treft de ouderlijke macht van den vader over de kinderen. Zelfs kan een burger van San Marino niet tot lid van den Algemeenen Raad worden gekozen zoolang de vader nog leeft. Sterft de vader, dan wordt den kinderen beneden de veertien jaar een voogd toegewezen, wien ook testamentaire rechten kunnen behooren. Meerderjarigheid bestaat voor beide seksen gelijk op 20-jarigen leeftijd. Het handelsrecht van

Foto Alinari

SAN MARINO. KATHEDRAAL

San Marino berust grootendeels op het Romeinsche recht; het strafrecht op den Code Napoleon. Maar dit kleine gebied was vrijwel het eerste van Europa, waar, reeds in 1847, de doodstraf werd afgeschaft. Daarentegen kent San Marino nog de bevoegdheid om door een soort gijzelingschap van den schuldenaar zelf, hem diens schulden te doen betalen. Ziedaar werkelijk eenige trekjes, die — al ware er niet anders — San Marino belangwekkend voor de vreemdelingen maakt. ☼ De rechtsprocedure in San Marino is ook eenigszins eigenaardig en ingewikkeld. Want niet minder dan een zevental raderen kent deze juridische machine, die intusschen gelijkelijk van kracht is tegenover vreemdelingen en San Marineezen, gesteld altijd, dat de vordering, waarom het gaat, op San Marineesch grondgebied haar oorsprong heeft gevonden. De Kapitein-Regenten zijn slechts een enkelen keer rechter van revisie; er is nevens hen de Raad van Twaalf, die nu niet anders vormt dan een college met vrijwel uitsluitend adviseerende bevoegdheid. Er is voorts een vrederechter; er is een openbare aanklager, die echter niet tenvolle de rol van het openbaar ministerie ten onzent vervult; er zijn rechters in tweede en derde instantie — kortom, wie in San Marino wil procederen, zal goed doen de rechtsvordering en het recht zelf nauwkeurig na te gaan, omdat het in vele opzichten van de gebruikelijke Europeesche gewoonten afwijkt. ☼ De ligging, die San Marino, van Rimini uit gezien, onderscheidt, is karakteristiek. Het Titaangebergte is rotsachtig, puntig, kantig, gelijk ook het karakter van de bewoners van San Marino is. Natuurschoon

van bijzonderen aard heeft men hier niet te zoeken, al is het er wild en woest, en ontbreekt het daarboven, in de stad San Marino, zeker niet aan heerlijke vergezichten. Er zijn historische plekken zooals die, waar de hut van den Heiligen Marinus heeft gestaan en de plaats, waar eens de tuin van Felicita gelegen was. Gaat men van Rimini daarheen, thans per elektrischen spoorweg, nog niet zoo heel lang geleden uitsluitend per auto of per wagen, dan zijn het verschillende aardige plekjes, die men aandoet, en onder deze spannen Serravalle en Borgo Maggiore de kroon. Wie San Marino door de reeds genoemde poort van San Francesco binnentreedt, komt al spoedig langs het café, naar Garibaldi geheeten, waar inderdaad de Italiaansche vrijheidsheld vertoefde, ter herinnering waaraan in het nabijgelegen hospitaal de tuin zijn standbeeld draagt. Het Vrijheidsplein is min of meer het middenpunt van San Marino; hier is de rechterlijke macht gevestigd en hier is de toegang tot de Pianella, waar zich het Regeeringsgebouw verheft. Vandaar weer komt men op het terras, Cantone genaamd, vanwaar men over het berg- en heuvelland tot aan de Apenijnen eenerzijds, tot aan de zee anderzijds de prachtigste uitzichten heeft. Hier verheft zich ook het standbeeld van Borghese, op de plek dus, waar men het paleis van dit geslacht onder zich ziet liggen. Vlak daar is de Kathedraal, en is ook het paleis Lettimi, waarin het consulaat van Italië is gevestigd. Dan is er niet te vergeten het paleis Valoni, waarin openbare bibliotheek en museum zijn ondergebracht. Het museum telt ongeveer 80 doeken, waaronder stukken van bekende Italiaansche schilders uit de 14de, 15de en 16de eeuw. De bibliotheek bevat een 17.000 werken, die specialiseeren in beschrijvingen van de Republiek. Op een der toppen van den Titaanberg bevindt zich nog een oude toren van de vesting Larocca, het oude uitkijkpunt, nu dienende tot gevangenis. Veel wordt echter die gevangenis niet gebruikt, want de Republiek heeft met Italië een overeenkomst, krachtens welke veroordeelden, die langer dan zes maanden straf krijgen, hun tijd uitzitten in een der Italiaansche gevangenissen. Op een tweeden bergtop van den Titaanberg bevindt zich een slottoren, de Fratti of

Cesta, waarin een cachot met cellen voor misdadigers, die ook als zoodanig niet meer gebruikt wordt. De klok in den klokketoren wordt hier nog steeds gebruikt om den volke kond te doen van het bijeenroepen van den Raad of als vonnis is geveld. Dan is er een derde bergtop, vanwaar men bij helder weer tot zelfs aan de overzijde van de Adriatische zee de omtrekken van de bergen van Dalmatië kan zien. Er is nog zooveel, dat aantrekkelijk is op dit kleine, in een dag te bewandelen grondgebied. Aantrekkelijke kleine plaatsjes, waar men ook zwavel-, zout- en ijzerhoudende bronnen vindt, waar men meelen zaadmolens drijft, of waar markten worden gehouden. In Carpenja, de bakermat van de echt San Marinese patriciërsfamilie Feltré, vindt men een prachtig middeleeuwsch gravenpaleis. Hier hebben schilderachtige processies in het midden van Augustus plaats. Trouwens, wie liefhebber is van decoratieve voorstellingen, die haar waarde ontleenen aan de oude gebruiken, waaruit zij voortspuiten, kan in San Marino zijn hart ophalen. Op 1 April of 1 October, de dagen van de verkiezingen der nieuwe Kapitein-Regenten, zijn er optochten, deels in de middeleeuwsche kleederdrachten. Er zou nog veel, zeer veel zijn te vertellen van deze schilderachtige Republiek, die met begrijpelijke, maar rechtmatige fierheid het woord „Libertas” in haar wapen voert. Wie San Marino bezocht heeft en het innerlijk heeft leeren kennen, zal al spoedig de overtuiging zijn toegedaan, dat het geen toeval is, dat deze Republiek haar onafhankelijkheid is blij-

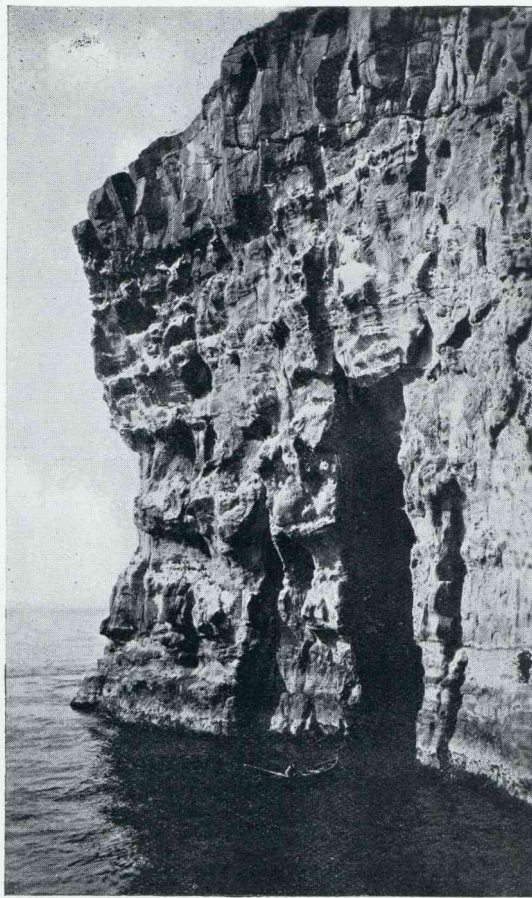

Foto Leo Hansen

FÆROER. VOGELROTSOP DEN GROOTEN DIMON

ven genieten en zal, gelijk ook Bonaparte eens erkende, het voortbestaan dier onafhankelijkheid als een noodzakelijkheid zien. Staten van dezen ouderdom zijn te zeldzaam om ze niet met alle kracht in stand te houden! Wie in de nabijheid van San Marino komt, ga er zichzelf van overtuigen, hoewel deze Republiek er geen is, die bevordering van vreemdelingenverkeer tot een harer sociale plichten rekent! Wie komt is welkom, maar niemand wordt tegen zijn wil daarheen getrokken! H. CH. G. J. VAN DER MANDERE

APHORISME. Tracht, wanneer gij uwe jeugdvrienden terug ziet, de gesponnen vriendschapsdraad te versterken. De zelve is niet afgebroken, maar door den strijd allicht verslapt of gehavend.

M. W. B.

DE FÆROER

VI. VOGELVANGERS

RUW zijn de eilanden, met een barsche natuur. Ruw is ook het bedrijf van hun mannen, leven heet hier strijd, in zwaardere beteekenis dan elders; strijd niet alleen tegen de armoede, maar ook met de natuur zelf, strijd met de elementen. De bodem levert weinig op, niet genoeg om in de levensbehoeften der bewoners te voorzien. De akkerbouw is er eeuwenlang veronachtzaamd, verouderde methoden maken den arbeid weinig rentegevend. De Deensche staat en het nieuw ontwaakte initiatief van de Færingers doen wat ze kunnen, maar bij zulk een schralen bo-

Foto Leo Hansen

FÆROER. „FLEGGING” EEN PAPEGAAIDUIKER

dem is de akkerbouw niet lokkend. De veeteelt, schapenteelt, hoewel de minst harde eischen stellend, is toch ook nog een hard bedrijf en omdat ze weinig tijd in beslag neemt, oefent men haar niet alléén uit. Dat de Færingers, hoewel ze er hun leven bij op het spel zetten, hun voedsel daár halen waar de natuur minder karig is met haar gaven — van de vogelrotsen met hun kolossale aantal gevleugelde bewoners, uit de zee met haar grooten rijkdom aan visch — is te begrijpen. Maar het is niet de kans op winst, die hen drijft, want die is zeer, zeer schraal; het is de bittere noodzakelijkheid, de honger. Maar de Færingers zijn onder die omstandigheden geworden een volk van sterke, moedige, ondernemende mannen, solidair in den harden strijd om den broode. ☞ Vogelvangst. Wij geciviliseerde Europeanen, die gevoelig zijn, omdat onze levensomstandigheden dat toelaten, sentimenteel, omdat we ons nooit voor de uiterste harde noodzakelijkheid gesteld zien, wij rillen van afschuw, wanneer we hiervan hooren. We denken aan Italië, het rijk gezegende land, waar onze geliefde zangvogels op hun vlucht voor den winter naar het Zuiden, op hun terugreis naar het Noorden, uit begeerte naar winst of ten behoeve van de lekkerbekken gevangen worden. Minder gevoelig zijn we echter ten opzichte van onze kippen en duiven, ganzen en eenden. Nu ja,

de vogelrotsen zijn de hoenderhoven of farms die den Færing door de natuur geschonken zijn. Zijn vogelvangst is niet onmenselijker dan onze jacht, en hij heeft zijn buit heel wat harder dan wij patrijzen, fazanten en snippen. De Færing gaat niet voor zijn genoeg op de vogeljacht, maar uit nood, en hij stelt steeds zijn leven in de waagschaal, als hij de vogels,

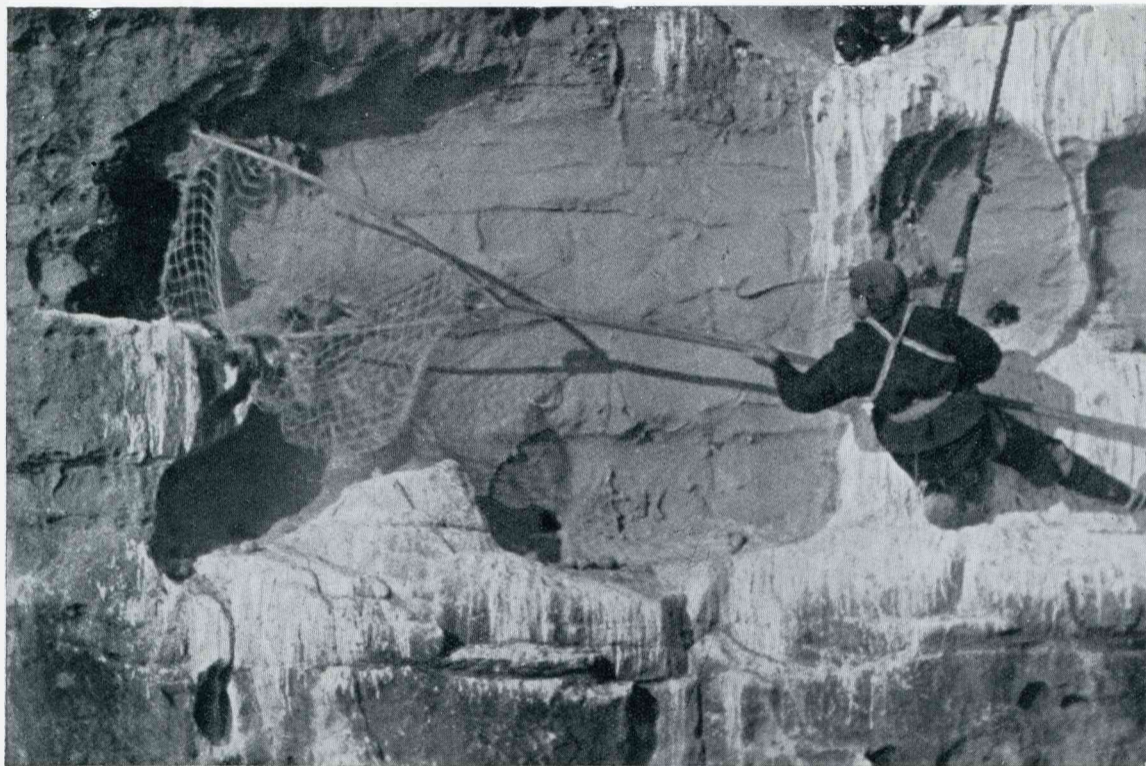

Foto Leo Hansen

EEN FÆRING AAN HET „FYGGLEN“ (VOGELVANGEN)

naast visch en schaaap zijn voornaamste vleeschvoedsel, — en hun eieren — van de rotsen haalt. ☞ Over de vogelrotsen hebben wij het in ons vorige artikel gehad. ☞ Van de vogels die hier op de smalle rotsterrassen wonen, worden hoofdzakelijk de papegaaiduikers en de zeekoeten gevangen; hun vleesch wordt versch gegeten of voor den winter ingezouten of mèt het schapenvleesch in daarvoor speciaal gebouwde schuurtjes van latten, waar de wind tusschendoor kan spelen, gedroogd. Meestal zijn die vogelrotsen niet te beklimmen, de vogelvangsters moeten van den rand van het hoogplateau of een hooger gelegen rotsterras aan een touw, dikwijls honderd meter of meer, neergelaten worden! Minstens vijf mannen zijn er tot hulp van zulk een vogelvangster noodig. Eén moet op zijn teekens letten, die door roepen of een ruk aan het touw kenbaar gemaakt worden: of hij stil wil houden, verder naar beneden gevierd of omhoog getrokken wil worden. Is de rotswand waar het touw overheen loopt scherp, dan wordt het over een rond stuk hout gelegd. De andere mannen bedienen het touw en passen op, dat 't niet doorgeschuurd wordt. Aan het eind van het touw, dat bevestigd is aan een paal die in den grond geslagen is, zit een zeer betrouwbaar man. Wanneer de grond echter te steinig en te hard is om een paal door te laten, heeft hij het touw om zijn lenden en zit zoo, dat hij genoeg steun met zijn voeten heeft om het touw te kunnen houden, als de vogelvangster soms plotseling naar beneden glijden of vallen mocht. Het is vaak voorgekomen, dat een vangster op die wijze een of meer van zijn kameraden meegetrokken heeft in den dood, maar bijna nog

meer gevaar leveren, bij het verweerde gesteente van de bergen, de vallende steenen op. Daarom tracht een vangster, wanneer hij neergelaten wordt, zooveel mogelijk met zijn voeten of met den langen stok van zijn vangnet alle losse steenen te verwijderen. Steekt het hooger gelegen gedeelte van den rotswand naar voren boven de vogelterrassen uit, dan moet de man bij het neerdalen slingerende bewegingen maken, zoo, dat hij steeds weer bij den rotswand komt, om te zien waar hij kan „landen“. Een griezelig, maar toch komisch gezicht is het, zulk een met zijn beenen spartelenden man honderd meter of méér boven de zee bij den rotswand heen en weer te zien bengelen. ☞ Heeft hij vasten voet op de rots gevonden, dan begint zijn werk. Zijn net aan een lange stang, dat hij bij zich heeft, legt hij eenvoudig over de vogels heen, of hij houdt het vóór de plek waar ze zitten; vliegen de vogels dan weg, dan blijven zij in het net hangen, soms 30—40 tegelijk. Handigheid is er noodig, en ook kracht, om het net met zooveel vogels er in naar zich toe te trekken. Op weinig bezochte vogelrotsen zijn de vogels vaak zoo tam — of willen uit plichtsgevoel hun jongen niet verlaten —, dat men ze met de handen vangen kan. Met een snellen handgreep draait de vogelvangster hun den hals om en gooit ze dan over zijn schouder heen de

zee in, waar op respectabelen afstand, uit vrees voor naar beneden stortende steenen, een boot wacht, die de vogels bijeenzamelt. Er gaat een verhaal — de mannen die het vertelden, staan voor de waarheid in — dat de bodem van hun boot eens door een van groote hoogte naar beneden gevallen zeekoetenei doorboord werd. — Deze wijze van vangen, voornamelijk toegepast bij het vangen

van zeekoeten, heet „fygling“. Een andere manier van vangen heet „fleyging“; deze wordt toegepast bij de papegaaiduikers, en de vangster heeft dan een kleiner net; hij moet plaats hebben om dat te kunnen zwaaien, maakt zich dan los van zijn touw, dat hij ergens in de buurt bevestigt, en dan zit hij soms den heelen dag, aan één stuk door, op een plek waar hij misschien zijn beenen nauwelijks bewegen kan, op zijn gevaarlijken post. De wind moet echter gunstig zijn, gelijkmatig langs het land blazen. Dan gaan namelijk de papegaaiduikers in groote scharen, die werkelijk als een zwarte wolk de zon verduisteren, er op uit. Den wind tegemoet vliegen ze dicht langs de vogelrots tot het eind daarvan, dan zwenken ze daar, over de zee uitvliëgend, om, vliegen dan op een afstand van \pm 100 meter van het land terug naar het andere eind van de vogelrots, waar ze naar landinwaarts vliegen, langs de rots strijkend. Steeds in hetzelfde rythme, uren achtereen, den heelen dag, vliegen ze zoo hun rondvlucht in onophoudelijke kringen. Steeds nieuwe scharen sluiten zich bij hen aan. Maar dit vliegen langs de rots is hun verderf, want het geeft den vogelvangster de gelegenheid ze in zijn net te vangen. Van beneden of van achteren wordt het net om den vliegende vogel geslagen, daar hij het anders kapotscheuren zou. Maar alleen jonge vogels worden gevangen: de Færing spaart een „haringdrager“, die met zijn snavel vol visch naar zijn jongen vliegt om die voedsel te brengen. En wanneer er toevallig een in het net komt laat hij hem vrij. Tot 1000 vogels toe kan een kranige Færing op één dag vangen. ☞ Meer dan één dag blijven de

vangers echter vaak op de rots. Ze hebben eten en drinken en turf voor een vuurtje bij zich. Op een breeder terras, in een grot of op een beschutte plaats maken zij uit het lange gras (lundasina), dat overal groeit waar papegaaiduikers verblijf houden, een legerplaats; ze binden zich echter altijd met een touw aan een rots vast, om niet gedurende den nacht in hun slaap in zee te storten. Na den vermoeienden dagarbeid, als aan de kim de gloeiende zonnabal langzaam onder het vuurmeer weggezonden is, leggen de mannen zich ter ruste, in slaap gezongen door het ruischen van de zee diep beneden hen, om na weinige uren van helderen zomernacht hun werk weder aan te vangen. Zoo in de groote natuur hangend, moet men wel zeggen, ver van de menschen, worden zij vroom en eenvoudig, deemoedig en sterk. Den volgenden morgen kan het gebeuren, dat het angstig spiedende gezicht van een van de hunnen boven, aan den rand van den rotswand te voorschijn komt, om te zien hoe het gaat en om angstig te tellen of er geen van de vangers ontbreekt. Want, zoolang de vogelvangers niet weer behouden thuisgekomen zijn, heerscht bij hen thuis onrust, vooral als hij op vangst uit is op een vogelrots waar nog pas ongelukken gebeurd zijn. ☒ En bijna iedere vogelrots zou van tragedies kunnen vertellen, die zich aan haar muren hebben afgespeeld, eenvoudige voorvallen, waarbij een in soberheid, maar vol moed geleefd leven plotseling een einde vond. Iedere Færing weet een heele reeks van dergelijke gevallen te vertellen, op te sommen, schijnbaar gevoelloos en zonder ontroering, als een levende ongelukkenchronologie. ☒ Daarom zien de achterblijvenden, als er een van de hunnen, nadat ze met een kus en een heilwensch afscheid van hem hebben genomen, voor de vangst naar omlaag

geviert wordt, hem met weemoedige gevoelens in het hart over den rotstrand verdwijnen. En een bijzonder ernstig en gewichtig oogenblik is het, als de jonge Færing, vaak niet meer dan dertien, veertien jaar oud, voor het eerst dien gevaarlijken weg gaat. Hij zelf zal, terwijl hij daar honderden meters boven de zee aan zijn touw bungelt, ook wel angstige gevoelens kennen, maar hij weet dat hij dien dag voor het eerst zich een man moet betoonen en blijk moet geven van allen moed en alle energie die van een Færingschen jongen geëischt worden. ☒ Sober, hard en gevaarlijk is het leven op deze eilanden, maar het kweekt een volk van een viriliteit, die heden ten dage in Europa zeldzaam is geworden, — mannen, die in hun dagelijksch bedrijf onversaagd hun leven wagen, om den hunnen brood te verschaffen. F. WASCHNITIUS

Het sterrenbeeld de „Grootte Beer”

TOT de meest bekende sterrenbeelden behoort zeker wel de „Grootte Beer”. Wij behoeven er niet lang aan den avondhemel naar te zoeken als wij weten dat deze groep van zeven inderdaad meer overeenkomst vertoont met een wagen met dissel dan een beer met staart. Toch hebben de Grieken gemeend dezen viervoeter er in te moeten herkennen, getuige de oude sage, welke hun fantasie er aan heeft verbonden en die aldus luidt. Ergens in Arkadië leefde de nimf Kallisto, wier grootste genot was op de dicht begroeide heuvelen van die landstreek het wild na te jagen. Nu gebeurde het op zekeren keer, nadat de val van Phaëton

had plaats gehad, dat Jupiter de landstreek bezocht ten einde te zien waar, door de roekeloosheid van den zoon van den Zonnegod, onheil was aangericht en hoe dit verholpen kon worden. Het was dan bij die gelegenheid, dat hij aan den voet van een boom een sluimerende jonkvrouw, de schoone Kallisto, aantrof, voor wie hij aanstonds liefde opvatte. Intusschen zou dit voor het altijd waakzame oog van de jaloersche Juno niet verborgen blijven, die aanstonds na de geboorte van Arkas op een middel zon om zich op diens moeder te wreken. Op een gegeven oogenblik snelt zij naar de ongelukkige Kallisto en verandert haar in een beer, opdat Jupiter den lust wel vergaan zal zijn geliefde in deze gestalte verder het hof te maken. ☒ Inmiddels groeide Arkas, Kallisto's zoon, tot een jongeling op, die den lust tot jagen van zijn moeder bleek geërfd te hebben. Op een van zijn strooptochten ontmoet hij een beer, natuurlijk allerminst vermoedend zijn van gedaante veranderde moeder voor zich te zien. Tevergeefs tracht deze, bij wie, zooals Juno gewild had, de gevoelens van haar vroeger bestaan niet vernietigd waren, haar zoon te naderen om hem aan haar hart te drukken, een poging, welke door Arkas beantwoord wordt met het spannen van zijn boog. Opdat hij echter niet onwetend de moordenaar van zijn moeder zou worden, plaatst Jupiter nog juist op het beslissend oogenblik beiden aan den hemel,

waar Kallisto als sterrenbeeld van den Grooten Beer prijkt en Arkas als Arctophylax of berenhoeder. Maar nog was aan de wraakzucht van Juno niet voldaan. Zij wist n.l. Thetis, de gemalin van Oceanos, te bewegen het daarheen te leiden dat het slachtoffer van haar afgunst als sterrenbeeld zich niet zou kunnen afkoelen in de zee. Daarom zegt men, dat de

Grootte Beer nooit ondergaat, maar zich onafgebroken om de Pool beweegt. F. W. DRIJVER

DE PLASMOLEN

Roerloos rustig ligt de plas,
een vloer gelijk van brons en glas,
de treurwilg pronkt met zijn verdriet,
en in het schemerig verschiet
staat 't bosch te wachten,
in gedachten.

De nacht daalt zwart op vleuglen neer
en stilte heerscht als machtig heer. —
Een schrill geluid laat op, weerklinkt,
waarna 't weer in de rust verzinkt...
Heel vroeg wordt 't bleeke ochtendgloren
in was geboren.

Gewekt is weer het watervlak
dat wel in duizend stukjes brak,
toen 't windje stoeiend met de zon
de taak van 'n nieuwe dag begon,
maar de oude molen, 'n nutloos ding,
droomt door, in zoete herinnering.

ANNIE SCHMIDT-VOS

EINDELOOS VER STREKKEN IN BOURGONDIE DE WIJNGAARDEN ZICH UIT